

Deel 1: De balans

De balans is een foto van de staat van de activa en passiva van een onderneming. De passiefposten vertegenwoordigen de bronnen van de onderneming m.a.w. waar heeft de onderneming het geld gehaald. Het actief geeft weer waarin men het geld heeft geïnvesteerd. Aangezien de onderneming nooit over meer middelen kan beschikken dan wat haar financieringsbronnen (= passiva) toelaten, moeten actief en passief steeds aan elkaar gelijk zijn.

Dus: ACTIVA = aanwending van het geld
 PASSIVA = oorsprong van de geld

Vanaf 2005 is elke beursgenoteerd bedrijf uit de Europese Unie verplicht om de boekhoudstandaarden IFRS (International Financial Reporting Standards) in te voeren. Bij de Belgische boekhoudstandaarden was de hoofdbekommernis de bescherming van kredietverstrekkers. Het was tevens een instrument dat gebruikt werd voor fiscale doeleinden. IFRS/IAS wil echter een 'faire' voorstelling geven van het vermogen, de resultaten en de kasstroom van de onderneming.

In tegenstelling tot de Belgische boekhoudstandaarden bestaat er onder IFRS geen gestandaardiseerde voorstelling van de balans. Er moet evenwel een aantal balansposten verplicht vermeld worden. We bespreken de voornaamste balansposten.

1.1 Activa

We onderscheiden de vaste activa en de vlottende activa.

De vaste activa zijn het geheel van de middelen die verworven zijn op een duurzame manier en die niet verkocht kunnen worden zonder dat de onderneming daardoor haar activiteiten geheel of gedeeltelijk moet stopzetten. Het zijn de middelen gebruikt voor de lange termijn.

1.1.1 De vaste activa

Immateriële vaste activa

Er bestaan activa die, ofschoon ze niet tastbaar zijn, toch een waarde voor de onderneming kunnen vertegenwoordigen en waarvan het gebruik zich situeert over verscheidene boekjaren. Voorbeelden zijn goodwill, merken, licenties en octrooien. Jaarlijks wordt er een 'impairment test' uitgevoerd waarbij de boekwaarde van een actief wordt vergeleken met de werkelijke waarde. In tegenstelling tot de Belgische boekhoudnormen wordt er de goodwill onder IFRS niet systematisch afgeschreven maar worden er wel impairments of aanpassingen aan de werkelijke waarde gedaan.

Goodwill ontstaat wanneer een onderneming een overname doet tegen een prijs die hoger ligt dan de boekwaarde ervan. Stel dat men 100 betaalt voor een bedrijf met een boekwaarde 80. In de consolidatie van de dochter 'mist' men dan 20. Deze wordt als goodwill geboekt. Sommige bedrijven (o.a. in Frankrijk) gebruiken ook wel eens de term 'consolidatieverschillen'. Goodwill ziet men dus in principe enkel in de geconsolideerde cijfers.

Materiële vaste activa

Dit zijn activa die fysiek aanwezig zijn in de onderneming. Hieronder bevinden zich de terreinen en gebouwen, installaties, machines en uitrusting, meubilair en rollend materieel.

Sommige materiële vaste activa zijn onderhevig aan technische slijtage (door het gebruik ervan) en economische slijtage (door bv. veroudering). Het gebruik smeert zich doorgaans uit over enkele boekjaren. Om te vermijden dat de kosten van de verwerving enkel zouden wegen op het resultaat van het boekjaar waarin ze verworven zijn, worden deze kosten gespreid over de geschatte levensduur via de afschrijvingen. De afschrijvingen worden gespreid over de verwachte levensduur van het actief (bv. auto's 5 jaar). Naast de afschrijvingen wordt er jaarlijks een 'impairment test' uitgevoerd waarbij de boekwaarde van een actief wordt vergeleken met de werkelijke waarde. Indien de werkelijke waarde lager ligt dan de boekwaarde, wordt er een waardevermindering doorgevoerd. Onder IFRS heeft het bedrijf ook de mogelijkheid om de activa te waarderen tegen een 'faire' waarde.

Financiële vaste activa

Een onderneming kan participaties nemen in het kapitaal van andere ondernemingen m.a.w. ze belegt in andere ondernemingen. De participaties worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Indien deze laatste bekend is welk te verstaan, zoniet dient men andere criteria te gebruiken zoals aankoopprijs, boekwaarde etc.

Actieve belastingvorderingen

Onder de Belgisch boekhoudnormen werden geen vorderingen voor uitgestelde belastingen opgenomen. IFRS vereist dat uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen voor aftrekbare tijdelijke verschillen en voor verrekenbare fiscale verliezen, indien toekomstige belastbare winsten waarschijnlijk zijn waartegen de aftrekbare tijdelijke verschillen en fiscale verliezen kunnen worden afgezet. Enkel die fiscale verliezen worden beschouwd die waarschijnlijk binnen een tijdsbestek van vijf jaar zullen worden aangewend.

1.1.2 De vlottende activa

De vlottende activa zijn het geheel van de middelen die worden geconsumeerd, middelen voor onmiddellijk gebruik.

Vorderingen

Het gaat hier om handels -of overige vorderingen. Indien er blijvende onzekerheid ontstaat over de inning op de vervaldag of indien de realisatiewaarde lager is dan de boekwaarde, dienen er waardeverminderingen worden geboekt.

Voorraden en bestellingen in uitvoering

Voorraden behelzen de goederen die werden aangekocht of zelf werden aangemaakt. Dit zijn grond-en hulpstoffen, goederen in bewerking, handelsgoederen en bestellingen in uitvoering.

Bestellingen in uitvoering bevatten goederen of diensten die buiten de serieproductie vallen m.a.w. maatwerk op aanwijzing van de afnemer. Er bestaan verschillende systemen van voorraadwaardering waar we hier echter niet verder op ingaan.

Geldbeleggingen

Hieronder bevinden zich vastrentende effecten (kasbons) en aandelen. Het verschil met de rubriek financiële vaste activa is dat in deze rubriek het de bedoeling is de aandelen binnen de 12 maanden terug te verkopen terwijl in de andere rubriek het de bedoeling is de aandelen meer dan één jaar te houden. Onder IFRS bevinden ingekochte eigen aandelen zich niet meer onder deze rubriek. Hun waarde wordt afgetrokken van het eigen vermogen (langs de passivakant). Voor de berekening van de winst per aandeel wordt het aantal ingekochte aandelen afgetrokken van het totaal aantal uitstaande aandelen.

Geldmiddelen en kasequivalenten

Dit zijn liquide middelen die onmiddellijk beschikbaar zijn. Ze omvatten kasmiddelen, te incasseren vervallen waarden (bv. cheques) en tegoeden bij financiële instellingen.

1.2 Passiva

Op basis van de aard der ondernemingsbronnen onderscheiden we het eigen vermogen en het vreemd vermogen (schulden).

1.2.1 Het eigen vermogen

Het eigen vermogen stemt overeen met het maatschappelijk kapitaal vermeerderd met de gereserveerde winsten. De componenten zijn het kapitaal, uitgiftepremies, de herwaarderingsmeerwaarden, de reserves en de overgedragen winst of overgedragen verlies. Ingekochte eigen aandelen worden dan weer in mindering gebracht (in het Engels zijn dit de zgn. Treasury shares).

Kapitaal

Kapitaal kan worden gevormd door stortingen in speciën of in natura, overgedragen winst en nog op een aantal andere manieren. We onderscheiden geplaatst kapitaal (dit is het kapitaal waartoe de aandeelhouders of vennoten

zich verplicht hebben te storten) en het niet opgevraagd kapitaal (dit is het deel van het kapitaal dat de onderneming nog niet heeft opgevraagd bij de vennoten).

Uitgiftepremies

Uitgiftepremies zijn het positieve verschil tussen de uitgifteprijs van nieuwe aandelen en de nominale waarde van de aandelen.

bv. een onderneming heeft een kapitaal van 10.000.000 euro vertegenwoordigd door 1.000 aandelen met een nominale waarde van 10.000 euro.

Men doet een kapitaalverhoging via de uitgifte van 1.000 nieuwe aandelen tegen de prijs van 11.000 euro.

Gevolg:

- kapitaal wordt verhoogd ten bedrage van de nominale waarde van oude aandelen nl. 1.000 nieuwe aandelen x 10.000 euro = 10.000.000 euro
- De rubriek uitgiftepremies wordt verhoogd ten bedrage van het verschil tussen de emissieprijs en de nominale waarde van de oude aandelen nl. 1.000 nieuwe aandelen x (11.000 – 10.000)= 1.000.000 euro

Herwaarderingsreserves

Een reëel en duurzaam verschil tussen de boekwaarde van een materieel of financieel vast actief mag tot uiting worden gebracht via een herwaardering.

Reserves

Het resultaat van een bepaald boekjaar moet een bestemming krijgen. Het kan bestemd worden aan de reserves, aan de rubriek overgedragen winst of het kan uitgekeerd worden aan de aandeelhouders onder de vorm van dividenden.

Met heeft verschillende soorten reserves waarvan de belangrijkste de wettelijke reserve is. Het gedeelte van de winst dat wettelijk moet worden ingehouden tot deze reserve bedraagt in België 10% van het geplaatst kapitaal.

Voorzieningen

Een onderneming kan geld reserveren in voorafgaande boekjaren voor bepaalde gebeurtenissen in de toekomst. Onder de vroegere boekhoudnormen hadden de bedrijven een grote vrijheid in het aanleggen van provisies. IFRS legt echter specifieke criteria op waaraan moet voldaan zijn bij het aanleggen van een voorziening of provisie: 1) er is een bestaande verplichting, 2) de kans dat de voorziening wordt aangewend is meer dan 50% en 3) er kan een betrouwbare schatting gemaakt worden van het bedrag.

1.2.2 Het vreemd vermogen

Schulden op meer dan één jaar

We onderscheiden financiële schulden (leningen van banken of private personen), handelsschulden en nog enkele minder belangrijke subrubrieken.

Schulden op minder dan één jaar

Hier heeft men ook de rubriek handelsschulden. Daarnaast zijn er ook nog de schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en andere sociale lasten bv. RSZ, bedrijfsvoorheffing, etc...

Deel 2: De resultatenrekening

In tegenstelling tot de balans, is de resultatenrekening geen foto van de financiële toestand van de onderneming op een bepaald moment, maar wel een samenvatting van de financiële toestand van de onderneming over een bepaalde periode. Deze periode noemt men een boekjaar en duurt normaal 12 maanden. De resultatenrekening bevat alle kosten en opbrengsten over een bepaalde periode. Het spreekt voor zich dat kosten niet altijd overeenstemmen met kasuitgaven (wat er van geld werkelijk uit de onderneming gaat) en dat opbrengsten niet altijd overeenstemmen met kasontvangsten (wat er van geld werkelijk in de onderneming binnenkomt).

In tegenstelling tot de Belgische boekhoudstandaarden bestaat er onder IFRS geen gestandaardiseerde voorstelling van de resultatenrekening. We nemen als basis de voorstelling van de resultatenrekening onder de Belgische boekhoudnormen.

2.1 Bedrijfsopbrengsten

Omzet

Het spreekt voor zich wat omzet betekent. Het zijn de verkopen van goederen of diensten van de onderneming.

2.2 Bedrijfskosten

Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen

1. Aankopen

Dit zijn de aankopen van goederen, grondstoffen en hulpstoffen die men gebruikt bij het aanmaken van de producten. Bv. bij olieraffinaderijen is dit ruwe olie.

2. Wijziging in de voorraad

Dit is de wijziging in de voorraad van handelsgoederen, grond- en hulpstoffen. De wijziging wordt per boekjaar bekeken. Wanneer er een toename is, dan zet men deze toename negatief in de resultatenrekening. Is er een afname, dan zet men deze wijziging positief in de boekhouding.

De redenering hierachter is eenvoudig. Wanneer de voorraad stijgt, dan betekent dit dat er een teveel van de aankopen van deze goederen is gebeurd in functie van de productie voor dat boekjaar. Wanneer men niets zou aanpassen, zouden de kosten eigenlijk te hoog liggen. Doordat de voorraad dus gestegen is, gaat men die wijziging in mindering brengen van de aankopen.

Voorbeeld

Aankopen 100 euro

Beginvoorraad 50 euro

Eindvoorraad 70 euro

- Voorraadstijging met 20 euro. Van de 100 euro aankopen is er eigenlijk maar 80 euro gebruikt.
- Aanpassing in resultatenrekening met –20 euro

In de presentatie van de resultaten vindt men meestal ook de rubriek 'Kostprijs van de verkopen' terug (cost of sales). Deze groepeert de aankopen van grond- en hulpstoffen, handelsgoederen, voorraadwijzigingen hierop, en verdere alle directe kosten die met de productie te maken hebben (ook lonen etc.)

Diensten en diverse goederen

Hieronder bevinden zich de kosten van elektriciteit, verwarming, verzekeringen, etc...

Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen

Dit zijn de lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten van de werknemers van het bedrijf. Indien men een aparte klassering voor Kostprijs van Verkopen heft, zullen hier enkel nog de indirect Overheads te zien zijn. Dit betreft dan voornamelijk de groepen verkoop, administratie en algemeen, en R&D.

Afschrijvingen en waardeverminderingen op materiële en immateriële vaste activa.

Het is misschien al opgevallen dat de aankoopkosten van machines, kantoormeubilair, gebouwen, nergens in de resultatenrekening voorkomen. Dit komt omdat de kostprijs van deze goederen gespreid wordt in de tijd door afschrijvingen. Concreet komt dit erop neer dat gedurende een bepaalde termijn (bv. auto's 5 jaar, pc's 3 jaar, gebouwen 20 jaar) de kosten worden gespreid over die bepaalde periode. Afschrijvingen zijn dan ook geen kasuitgaven voor de onderneming.

Waardeverminderingen op voorraden en handelsvorderingen

De onderneming moet steeds de voorraden correct waarderen. Wanneer nu een partij voorraden verouderd is, dan kan de onderneming overgaan tot een waardevermindering. Dit zijn dan kosten voor de onderneming. Hetzelfde geldt voor handelsvorderingen. Wanneer een klant niet meer betaalt, mag men dit na een bepaalde periode boeken als kosten voor de onderneming. Het geldt dat de klant immers moest betalen, zal het bedrijf nooit meer in bezit krijgen.

Andere bedrijfskosten

Dit zijn onder meer belastingen die als bedrijfskosten worden bestempeld bv. onroerende voorheffing, belasting op voertuigen.

2.3 Bedrijfswinst (bedrijfsverlies)

Het verschil tussen de bedrijfsopbrengsten en bedrijfskosten is de bedrijfswinst of, indien negatief, bedrijfsverlies. Dit is eigenlijk de meest zuivere vorm van winst voor de onderneming. Indien het bedrijfsresultaat reeds negatief is, betekent dit dat de onderneming op de bedrijfsactiviteiten verlies maakt. Synoniemen voor bedrijfswinst zijn bedrijfsresultaat, operationele winst en EBIT (earnings before interest and taxes).

2.4 Financiële opbrengsten

Opbrengsten uit financiële vaste activa

Dividenden, intresten en meerwaarden voortkomend uit de post Financiële vaste activa.

Opbrengsten uit vlottende activa

Dividenden, intresten en meerwaarden voortkomend uit liquide middelen (bv. bankrekening) of geldbeleggingen.

Andere financiële opbrengsten

Bv. Opbrengsten uit wisselresultaten

2.5 Financiële kosten

Kosten van schulden

Intresten, commissies en kosten verbonden aan schulden.

Waardeverminderingen

Het gaat over waardeverminderingen (en terugnames van) op vorderingen andere dan handelsvorderingen, op geldbeleggingen en liquide middelen. Geen belangrijke post.

Andere financiële kosten

Bv. Negatieve wisselresultaten, beurstaks,...

2.6 Winst (verlies) voor belasting

Dit is het verschil tussen de financiële opbrengsten en kosten, samengeteld met de bedrijfswinst.

2.7 Belastingen op het resultaat

Dit zijn de belastingen die betrekking hebben op het resultaat van het boekjaar en mogelijk op het resultaat van vorige boekjaren.

2.8 Winst (verlies) van het boekjaar

Dit is het verschil van de 'Winst voor belasting' en 'Belastingen op het resultaat'. Dit is de uiteindelijke winst van de onderneming (the 'bottom line')

Onder IFRS wordt er een onderscheid gemaakt tussen winst uit voorgezette bedrijfsactiviteiten én winst uit beëindigde bedrijfsactiviteiten. Dit laatste heeft betrekking op activiteiten die in de loop van het boekjaar zijn verkocht of gedesinvesteerd.

Merk tevens op dat onder IFRS er strengere voorwaarden zijn om uitzonderlijke kosten en opbrengsten te boeken: wanneer het een éénmalige gebeurtenis is én de onderneming geen enkele invloed kan uitoefenen (overmacht). Meer- of minwaarden bij een verkoop van activa wordt dus opgenomen onder het bedrijfsresultaat.

In de geconsolideerde winst wordt er verder onderscheid gemaakt tussen het deel dat toekomt aan de aandeelhouders van de moedermaatschappij en dat van de minderheidsaandeelhouders die er soms zijn bij de dochtermaatschappijen. Deze berekening gebeurt enkel op het niveau van de netto winst en het eigen vermogen, uiteraard steeds bij de consolidatie.

Indien de moeder bijvb. een winst van 100 maakt en de dochter 10, en de moeder heeft slechts 90% van de aandelen van de dochter, zal men geconsolideerd 110 winst rapporteren, waarvan 109 toekomt aan de groep en 1 aan de minderheidsaandeelhouders.

2.9 Winst per aandeel

Om de winst per aandeel te berekenen neemt men de nettowinst en deelt die door het gemiddeld aantal uitstaande aandelen van de periode waarover men rapporteert. Deze nuance (gemiddeld) kan van belang zijn indien er in de loop van het jaar belangrijke wijzigingen plaats vonden (kapitaalsverhoging, inkoop eigen aandelen of in mindere mate het uitoefenen van aandelenopties)

Men is niet verplicht om de winst per aandeel te publiceren op basis van het aantal aandelen dat uitstaat op het einde van de periode, alhoewel het impact (verschil) enorm kan zijn. Een onderneming die een kapitaalsverhoging van 25% doet (in aantal aandelen) juist halfweg het jaar, zal het jaar daarop, bij gelijkblijvend nominaal resultaat, een daling van de winst per aandeel met 11% zien.

Voorbeeld: het aantal aandelen wordt verhoogd van 80 naar 100 = + 25%. De winst bedraagt 100, wat een winst per aandeel van $100/80 = 1.25$ geeft. Het jaar daarop berekent men $100/100 = 1.00$.

In dit verband spelen de ingekochte en niet-vernietigde aandelen (Treasury Shares) niet mee. Maar men dient te weten dat ze bestaan, want deze aandelen kunnen terug in omloop worden gebracht, bijvoorbeeld om een overname te financieren of om aandelenopties uit te keren.

VLAAMSE FEDERATIE VAN BELEGGINGSCLUBS EN BELEGGERS VZW

Balans lezen

Een andere veel gebruikte term is de gediludeerde of verwaterde winst per aandeel. In dit geval deelt men de winst niet alleen door het (gemiddeld) aantal aandelen, maar houdt men ook rekening met het mogelijk effect van bijkomende aandelen, bijvb. door aandelenopties of converteerbare obligaties.